

STEAM YONDASHUVI ORQALI IJTIMOYIY
KOMPETENSIYALARNI RIVOJLANTIRISH

Shahrisabz Davlat Pedagogika Instituti

Talaba: Umurqulova Safiya Sattor qizi

Talaba: Aliyeva Barno Shavkat qizi

O'qituvchi: Muhammadiyeva Sevara Bahodir qizi

Annotatsiya

Mazkur ilmiy maqolada STEAM yondashuvi asosida o'quvchilarda ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirish masalasi kompleks tarzda tahlil qilinadi. Tadqiqot davomida ijtimoiy kompetensiya tushunchasining mazmun-mohiyati, uning tarkibiy komponentlari hamda shakllanish omillari o'rganildi. Shuningdek, STEAM ta'limining nazariy asoslari va uning ijtimoiy pedagogika bilan o'zaro aloqasi ilmiy jihatdan asoslab berildi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, STEAM yondashuvi o'quvchilarning ijtimoiy moslashuvchanligi, kommunikativ ko'nikmalari, jamoada ishlash qobiliyati va muammoli vaziyatlarni hal etish kompetensiyalarini rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi.

Kalit so'zlar: STEAM, ijtimoiy kompetensiya, innovatsion ta'lim, integratsiya, ijtimoiylashuv.

Аннотация

В данной статье рассматриваются вопросы развития социальных компетенций учащихся на основе STEAM-подхода. Исследуются сущность и структура социальных компетенций, а также факторы их формирования. Особое внимание уделяется теоретическим основам

STEAM-образованија и его взаимосвязи с социальной педагогикой. Результаты показывают, что данный подход эффективно способствует развитию коммуникативных навыков, способности к сотрудничеству и социальной адаптации учащихся.

Abstract

This article explores the development of students' social competencies through the STEAM approach. It examines the concept, structure, and formation factors of social competencies, as well as the theoretical foundations of STEAM education. The study highlights the relationship between STEAM methodology and social pedagogy. The results demonstrate that this approach effectively enhances students' communication, collaboration, and social adaptability skills.

Kirish

Zamonaviy ta'lim tizimi global o'zgarishlar ta'sirida tubdan yangilanib bormoqda. Axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi, jamiyatning raqamli transformatsiyasi hamda mehnat bozoridagi talablarning o'zgarishi ta'lim oldiga yangi vazifalarni qo'yimoqda. Endilikda ta'lim jarayonida faqat nazariy bilimlarni berish yetarli emas, balki o'quvchilarda ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirish ham muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Ijtimoiy kompetensiyalar shaxsning jamiyatda samarali faoliyat yuritishi, boshqalar bilan muloqotga kirisha olishi, muammoli vaziyatlarda to'g'ri qaror qabul qilishi hamda ijtimoiy moslashuvchanligini ta'minlovchi muhim sifatlar majmuasidir. Shu sababli zamonaviy pedagogika ushbu kompetensiyalarni rivojlantirishga qaratilgan innovatsion yondashuvlarni izlashga majbur.

Shunday innovatsion yondashuvlardan biri STEAM ta'limidir. Ushbu yondashuv fanlararo integratsiyani ta'minlash orqali o'quvchilarning ijodiy,

tanqidiy va ijtimoiy fikrlashini rivojlantirishga xizmat qiladi. Mazkur maqolaning maqsadi — STEAM yondashuvi asosida ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirishning nazariy va amaliy asoslarini tahlil qilishdan iborat.

Asosiy qism

Ijtimoiy kompetensiya tushunchasi pedagogika va ijtimoiy pedagogika fanlarida muhim o'rin egallaydi. Ushbu tushuncha shaxsning jamiyatda muvaffaqiyatli faoliyat yuritishi uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalar tizimini anglatadi. Ijtimoiy kompetensiya faqat bilim bilan cheklanmaydi, balki shaxsning xulq-atvori, qadriyatlari va ijtimoiy tajribasini ham o'z ichiga oladi.

Ijtimoiy kompetensiyaning tarkibiy tuzilmasi bir necha komponentlardan iborat bo'lib, ular o'zaro uzviy bog'liq holda namoyon bo'ladi. Eng avvalo, kommunikativ kompetensiya muhim ahamiyatga ega. Bu shaxsning boshqalar bilan samarali muloqot qila olish qobiliyatini ifodalaydi. Ikkinchidan, hamkorlik kompetensiyasi jamoada ishlash, umumiy maqsad sari birgalikda harakat qilish ko'nikmasini o'z ichiga oladi. Uchinchidan, muammoli vaziyatlarni hal etish kompetensiyasi shaxsning murakkab holatlarda to'g'ri qaror qabul qila olish qobiliyatini belgilaydi.

Zamonaviy ta'lim tizimida ushbu kompetensiyalarni rivojlantirish dolzarb masalaga aylangan. Chunki bugungi kunda mehnat bozori faqat bilimli emas, balki ijtimoiy faol, kommunikativ va moslashuvchan kadrlarni talab qilmoqda. Shu nuqtai nazardan, STEAM yondashuvi alohida ahamiyat kasb etadi.

STEAM ta'limi — bu fan, texnologiya, muhandislik, san'at va matematika yo'nalishlarini integratsiyalashgan holda o'qitish tizimidir. Ushbu yondashuv o'quvchilarning nazariy bilimlarini amaliy faoliyat bilan bog'lashga

xizmat qiladi. STEAM yondashuvi an'anaviy ta'limdan farqli ravishda o'quvchini passiv tinglovchidan faol ishtirokchiga aylantiradi.

STEAM yondashuvi asosida tashkil etilgan ta'lim jarayonida o'quvchilar real hayotiy muammolarni hal qilishga jalb etiladi. Bu esa ularning ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Masalan, guruhda ishlash jarayonida o'quvchilar o'zaro fikr almashadi, bahs-munozara olib boradi va umumiy qarorga keladi. Bu esa ularning kommunikativ va hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Bundan tashqari, STEAM loyihalari o'quvchilarda mas'uliyat hissini shakllantiradi. Har bir o'quvchi jamoa oldida o'z vazifasini bajarishga majbur bo'ladi. Bu esa ijtimoiy mas'uliyatni oshiradi. Shu bilan birga, loyiha faoliyati davomida yuzaga keladigan muammoli vaziyatlar o'quvchilarning tanqidiy fikrlashini rivojlantiradi.

STEAM yondashuvining yana bir muhim jihati — ijodkorlikni rivojlantirishidir. San'at elementlarining integratsiyasi o'quvchilarga o'z fikrlarini erkin ifodalash imkonini beradi. Bu esa ularning ijtimoiy faolligini oshiradi.

Amaliy jihatdan qaraganda, STEAM asosida turli metodlardan foydalanish mumkin. Jumladan, loyiha metodi, muammoli o'qitish, interaktiv metodlar va rol o'yinlari samarali hisoblanadi. Masalan, "Ekologik muammo yechimi" mavzusida tashkil etilgan loyiha orqali o'quvchilar nafaqat ekologik bilimlarni o'zlashtiradi, balki ijtimoiy mas'uliyatni ham his qiladi.

Shu bilan birga, STEAM yondashuvini joriy etishda ayrim muammolar ham mavjud. Jumladan, o'qituvchilarning yetarli tayyorgarlikka ega emasligi, moddiy-texnik bazaning yetishmasligi hamda metodik qo'llanmalar kamligi ushbu jarayonni murakkablashtiradi. Biroq ushbu muammolarni hal etish orqali STEAM ta'limining samaradorligini yanada oshirish mumkin. Rivojlangan

davlatlar tajribasi shuni ko'rsatadiki, STEAM ta'limi ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirishda keng qo'llanilmoqda. Jumladan, AQSh, Janubiy Koreya, Finlandiya kabi mamlakatlarda STEAM yondashuvi maktab ta'limining ajralmas qismiga aylangan.

Masalan, Finlandiya ta'lim tizimida fanlar alohida o'qitilmaydi, balki integratsiyalashgan holda, real hayotiy muammolar asosida o'rgatiladi. Bu esa o'quvchilarning ijtimoiy fikrlashini rivojlantirishga xizmat qiladi. O'quvchilar guruhlarda ishlash orqali o'zaro hamkorlik, muloqot va muammolarni birgalikda hal qilish ko'nikmalarini egallaydi.

Janubiy Koreyada esa STEAM ta'limi davlat darajasida qo'llab-quvvatlanadi. Maxsus STEAM markazlari tashkil etilgan bo'lib, u yerda o'quvchilar turli innovatsion loyihalar ustida ishlaydi. Bu jarayonda ular nafaqat texnik bilimlarni, balki ijtimoiy ko'nikmalarni ham rivojlantiradi.

AQSh tajribasida esa STEAM ta'limi kreativ fikrlash va innovatsion yondashuvni rivojlantirish vositasi sifatida qaraladi. O'quvchilar startap loyihalar yaratish orqali iqtisodiy va ijtimoiy muammolarni hal qilishga o'rganadi. Bu esa ularning ijtimoiy kompetensiyalarini amaliy faoliyat orqali mustahkamlaydi.

Mazkur tajribalarni tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, STEAM yondashuvi nafaqat ta'lim sifatini oshiradi, balki ijtimoiy jihatdan faol shaxslarni tarbiyalashga ham xizmat qiladi. Zamonaviy pedagogik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, ijtimoiy kompetensiyalarni samarali rivojlantirish faqat nazariy bilim berish bilan emas, balki faol, tajribaga asoslangan o'qitish orqali amalga oshiriladi. Shu nuqtai nazardan, STEAM yondashuvi konstruktivistik ta'lim nazariyasiga asoslanib, o'quvchilarning bilimni mustaqil ravishda "qurish" jarayonini qo'llab-quvvatlaydi.

Konstruktivistik yondashuvga ko'ra, o'quvchi bilimni tayyor shaklda qabul qilmaydi, balki uni faol o'zlashtirish jarayonida shakllantiradi. STEAM ta'limida aynan shu jihat ustuvor bo'lib, o'quvchilar turli fanlar kesishgan nuqtada muammolarni hal qilish orqali yangi bilim hosil qiladi. Bu esa ularning ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Ijtimoiy kompetensiyalarni shakllantirishda refleksiya jarayoni ham muhim o'rin tutadi. STEAM darslarida o'quvchilar bajarilgan loyiha yoki topshiriq natijalarini tahlil qiladi, o'z faoliyatini baholaydi va xatolar ustida ishlaydi. Bu jarayon shaxsning o'zini anglash, o'z faoliyatini nazorat qilish va ijtimoiy xulqini tartibga solish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Bundan tashqari, STEAM yondashuvi o'quvchilarda liderlik kompetensiyalarini ham shakllantiradi. Guruhda ishlash jarayonida ayrim o'quvchilar tashabbus ko'rsatib, jamoani boshqarish, vazifalarni taqsimlash va muammolarni hal etishda yetakchilik qiladi. Bu esa kelajakda ularning ijtimoiy faolligini oshirishga xizmat qiladi. Kelajakda STEAM ta'limining ahamiyati yanada ortib borishi kutilmoqda. Raqamli texnologiyalar rivoji, sun'iy intellekt va avtomatlashtirish jarayonlari ta'lim tizimiga yangi talablarni qo'yimoqda. Shu sababli o'quvchilarda faqat bilim emas, balki ijtimoiy va moslashuvchan kompetensiyalarni shakllantirish zarur.

STEAM yondashuvi aynan shu ehtiyojga javob beradi. Ushbu yondashuv o'quvchilarda moslashuvchan fikrlash, tez qaror qabul qilish va jamoada samarali ishlash ko'nikmalarini rivojlantiradi. Bu esa ularni kelajak kasblariga tayyorlashda muhim omil hisoblanadi.

Shuningdek, STEAM ta'limini rivojlantirishda raqamli platformalar va onlayn ta'lim vositalarining o'rni ortib bormoqda. Virtual laboratoriyalar, simulyatsiyalar va interaktiv dasturlar orqali o'quvchilar yanada chuqur bilim

olish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Bu esa ularning mustaqil o'rganish va o'zini rivojlantirish kompetensiyalarini shakllantiradi.

Kelajak istiqbollardan yana biri — STEAM ta'limini ijtimoiy pedagogika bilan yanada integratsiyalashdir. Bu orqali nafaqat bilimli, balki ijtimoiy mas'uliyatli, jamiyatda faol ishtirok etuvchi shaxslarni tarbiyalash mumkin.

Xulosa

Yuqoridagi tahlillar shuni ko'rsatadiki, STEAM yondashuvi ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirishda muhim pedagogik vosita hisoblanadi. Ushbu yondashuv o'quvchilarning nafaqat bilimini, balki ijtimoiy faolligini, kommunikativ ko'nikmalarini va muammoli vaziyatlarda qaror qabul qilish qobiliyatini ham rivojlantiradi. Tadqiqot natijalarini umumlashtirgan holda aytish mumkinki, STEAM yondashuvi ijtimoiy kompetensiyalarni rivojlantirishda tizimli va samarali pedagogik mexanizm sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu yondashuv orqali o'quvchilar nafaqat bilim olish jarayonida faol ishtirok etadi, balki ijtimoiy hayotga tayyor, mustaqil fikrlovchi shaxs sifatida shakllanadi.

STEAM ta'limi sharoitida o'quvchilar o'zaro hamkorlik qilish, fikr almashish, bahs-munozara olib borish va muammolarni birgalikda hal qilish orqali ijtimoiy tajriba orttiradi. Bu esa ularning jamiyatda muvaffaqiyatli faoliyat yuritishi uchun zarur bo'lgan muhim kompetensiyalarni shakllantiradi.

Natijada, STEAM ta'limi zamonaviy ta'lim tizimining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Uni amaliyotga keng joriy etish orqali jamiyatda raqobatbardosh, ijtimoiy faol va ijodkor shaxslarni shakllantirish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O'zbekiston Respublikasi "Ta'lim to'g'risida"gi Qonuni

2. OECD Education 2030
3. UNESCO Education Reports
4. Vygotsky L.S. Pedagogik psixologiya
5. John Dewey – Experience and Education
6. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar
7. Ijtimoiy pedagogika asoslari